

**Centar za odgoj i obrazovanje
Velika Gorica, Zagrebačka 90**

CENTAR ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE
VELIKA GORICA
VELIKA GORICA, ZAGREBAČKA 90

**PRIMJERENI OBLICI ODGOJA I OBRAZOVANJA
U OSNOVNOJ ŠKOLI
PRILAGODBA SADRŽAJA I POSTUPAKA**

Samobor, 7. veljače 2017.

Marija Kirinić, dipl. defektolog – učitelj
Suzana Babić, dipl.soc. pedagog – učitelj mentor
Ivanka Mijić, dipl.soc. pedagog – stručni suradnik mentor

KAKO PRILAGODITI PREZENTACIJU PRISUTNIMA?

Heterogena skupina
razredni učitelji
predmetni učitelji
stručni suradnici
različiti interesi

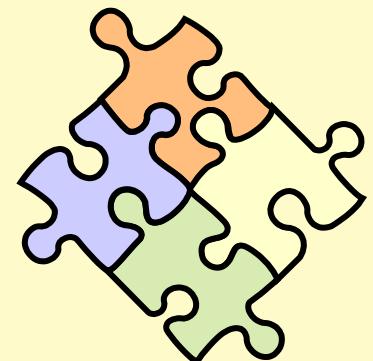
Kako privući pažnju?

Kako zadržati pažnju?

Neki su umorni
Neki bi išli doma
Neki žele čuti nešto novo,
ili samo potvrdu da su na "dobrom putu".

Kako prezentirati sadržaj da svi usvoje "nešto"?

Rad po modelu!

**PRAVILNIK
O OSNOVNOŠKOLSKOM I SREDNJOŠKOLSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU
UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU** NN 24/2015

- (1) Primjereni programi i oblici odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju ostvaruju se uz programsku i profesionalnu potporu te pedagoško-didaktičku prilagodbu.
- (2) Učenik s TUR (u dalnjem tekstu: učenik) je učenik **čije sposobnosti** u međudjelovanju s čimbenicima iz okoline **ograničavaju njegovo puno, učinkovito i ravnopravno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu** s ostalim učenicima, a proizlaze iz:
- tjelesnih, mentalnih, intelektualnih, osjetilnih oštećenja i poremećaja funkcija**
- kombinacije više vrsta gore navedenih oštećenja i poremećaja.**

Odgoj i obrazovanje učenika temelji se na načelima prihvaćanja različitosti učenika**izjednačavanja mogućnosti, uvažavajući sposobnosti.**

ORIJENTACIJSKA LISTA VRSTA TEŠKOĆA

Skupine vrsta teškoća su:

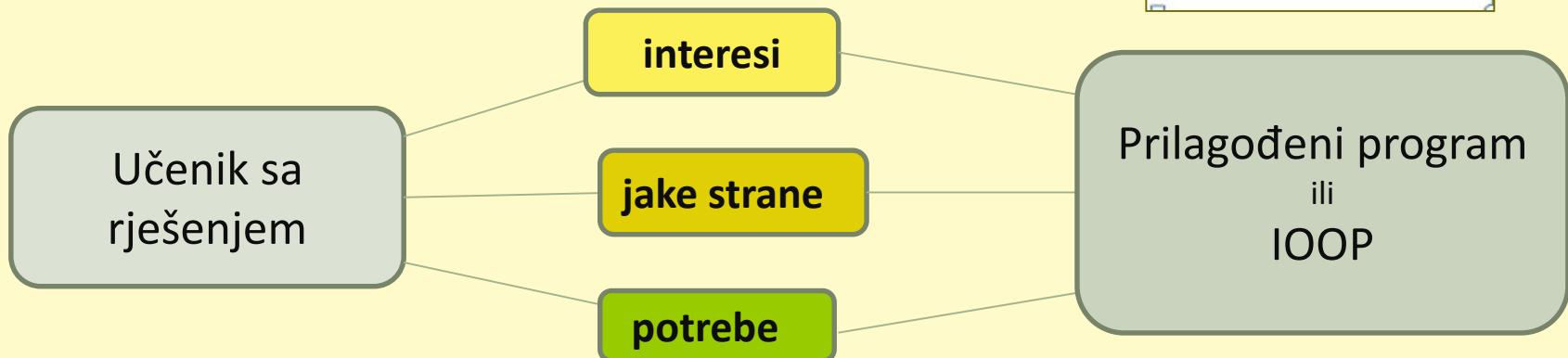
- 1. Oštećenja vida**
- 2. Oštećenja sluha**
- 3. Oštećenja jezično-govorne-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju**
- 4. Oštećenja organa i organskih sustava**
- 5. Intelektualne teškoće**
- 6. Poremećaji u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja**
- 7. Postojanje više vrsta teškoća u psihofizičkom razvoju**

INDIVIDUALIZACIJA PROGRAMA S OBZIROM NA ODGOJNOOBRAZOVNE POTREBE UČENIKA

- **Redoviti program uz individualizirane postupke**
- Učenici sa **prosječnim** ili **iznadprosječnim** intelektualnim funkcioniranjem
- **Prilagodba načina rada i zahtjeva prema učeniku**
- Što više koristiti praktične vizualne primjere i različite strategije
- **Redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizaciju**
- Učenici sa ispodprosječnim intelektualnim funkcioniranjem/učenici koji zbog TUR ne mogu svladati ključne pojmove
- **Programski i izvedbeno prilagoditi obrazovne ciljeve i ishode**
- Prilagodbu obogatiti individualizacijom
- Unaprijed pripremiti pitanja i samo po njima pitati.
- Da bi se izradio potrebno je utvrditi razinu učenikovog znanja

ZAŠTO UČENICI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU TREBAJU PRILAGODBE U RADU?

- Vrste i stupnja teškoća u razvoju
- Socijalne nezrelosti
- Nedostatne motivacije
- Niskog samopouzdanja
- Emocionalnih poteškoća

Važno – protok informacija dionika uključenih u odgojno obrazovni proces!

POSTUPCI U INDIVIDUALIZACIJI

Usmjereni na: količinu pojmova...

stupnjevito pružanje pomoći...

vrijeme...

stupanj sudjelovanja....

težina....

prezentaciju nastavnih sadržaja...

iskazivanje znanja....

zamjenski cilj....

PRIMJERI IZ PRAKSE!

Veseo, neopterećen, nema radnih navika, vrlo dosjetljiv, razredni zabavljač, svira harmoniku, zadovoljan svojim uspjehom, osjetljiv na nepravdu, čita sporije i često grieveši, zna da uvijek može ispraviti ocjenu. Brz, spretan.

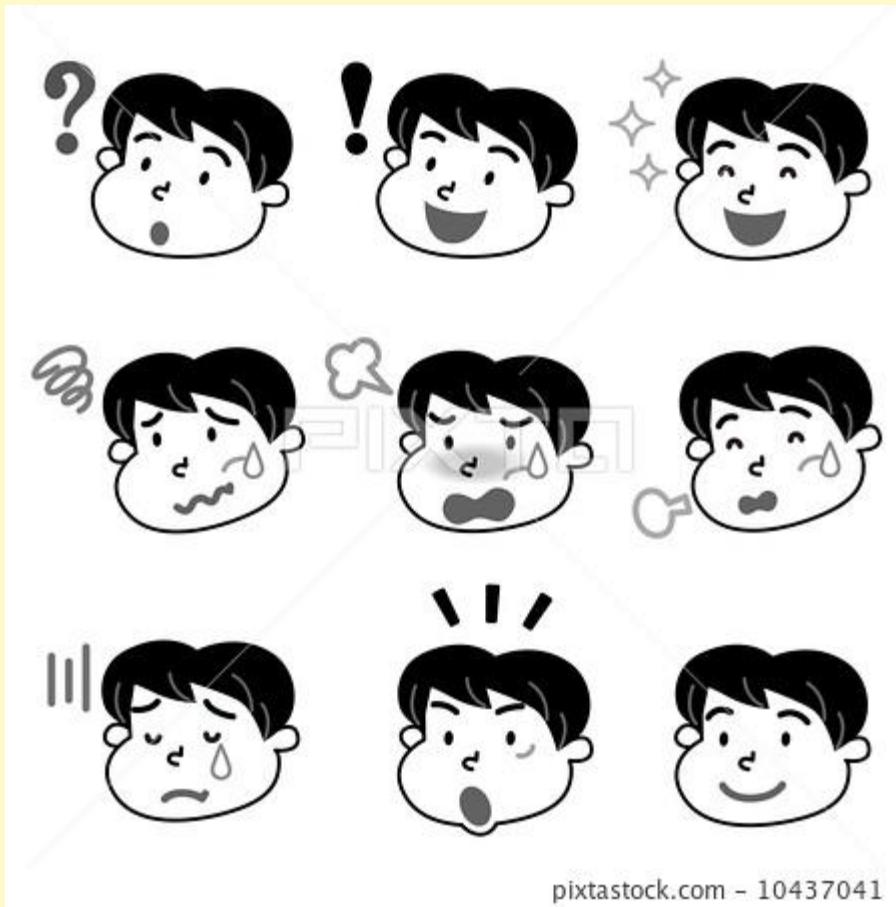
Izrazito niskog samopouzdanja, Zna više nego što pokazuje Razumije pročitano Izrazite teškoće – mat. i eng. Uspješan – izrada maketa Izgubi se u grupnom radu, emocionalno osjetljiv, povodljiv Želi biti konobar ili dimnjačar

Niska razina znanja, potrebna stalna pomoć, trudi se, teškoće pisanja, čitanja, teško se snalazi u svim predmetima. Vrlo loši životni uvjeti. Piše VTS, praktičan i motorički spretan, igra se sa diecom niže kronološke dobi.

Pun samopouzdanja Dominira u razredu Snalažljiv, simpatičan, lijepog ophođenja, neopterećen ocjenama, uči na satu, manipulira sa drugim učenicima do razine prihvatljivosti, razumije pročitano, uz više truda imao bi puno bolje ocjene. Igra nogomet

pixtastock.com - 10437041

1.KOLIČINA POJMOVA

koje učenik mora naučiti ili broj zadataka koje mora završiti

dužinu zadatka, teksta, broj matematičkih problema, broj zadataka, ključnih pojmoveva, definicija, lektira

Opseg nastavnih sadržaja može se umanjiti do najniže razine usvojenosti obrazovnih postignuća propisanih nastavnim planom i programom/kurikulumom za razred u koji je učenik uključen, a iznad razine posebnog programa. NN 24/2015 Pravilnik

2. VRIJEME

koje je potrebno za učenje, završavanje zadatka ili provjeru

- osigurati **dodatno vrijeme** za rješavanje zadatka
- pričekati **duže** na učenikov odgovor/reakciju/...
- pri prezentiranju novih sadržaja odvojiti **više uvodnog vremena** za razgovor i uvođenje novih pojmova (tzv. pre-teaching)
- **individualizirati vrijeme** za izradu projekta

3. STUPANJ POMOĆI

učitelja/učiteljice – u trenutcima kada ostatak razreda radi tihu aktivnost ili skupni rad

osobnog pomoćnika – sjedi kraj učenika, pomaže mu prema naputcima učitelja/učiteljice

vršnjaka – kada je gotovo s rješavanjem svog zadatka “priskaće u pomoć”

para iz klupe – usmjeravanje (razumijevanje zadatka, podvlačenje ključnih pojmoveva ili rečenica)

starijeg djeteta - prema naputcima učitelja/učiteljice radi s učenikom na satu, dopunskoj nastavi ili kod kuće

roditelja – prema naputcima učitelja/učiteljice kod kuće uvježbavaju ili utvrđuju sadržaje

stručne službe – pedagog, defektolog, logoped, psiholog, i sl. uzima učenika sa sata i rade individualno na rješavanju poteškoća

4.PREZENTACIJA NASTAVNIH SADRŽA

- uz predočavanje: tablica, grafikona, slika, jednostavnih umnih mapa, isticanjem, korištenjem boja, uvećavanjem, dramatizacijom, improvizacijom
- snimiti lektiru/tekst na stranom jeziku/definicije na kazetu, kako bi učenik mogao slušati uz čitanje, odnosno učenje
- uz usmene upute dati i pisane ili slikovne upute koristiti veliki font / krupna slova
- prije obrade ključnih pojmova/ novih riječi pojasniti ih ili spomenuti u već poznatom kontekstu (tzv.pre-teaching)
- koristiti kartice- za poučavanje riječi i pojmova
 - igrati igru pamćenja, asocijacija, pogađanja, spajanja, slaganja riječi u cjelinu
- praktične aktivnosti- izrada jednostavnog didaktičkog materijala – slova/brojeva od kartona, kartica s riječima
 - izrezivanje slika iz novina i časopisa
 - izrada lutke na štapu
- koristiti računalo (didaktičke igrice)

5. TEŽINA

Prilagoditi razinu znanja, vrstu zadatka ili pravila ovisno o tome na koji način učenik može pristupiti radu.

- ograničiti sadržaj na ključne pojmove
 - podijeliti zadatak na više malih cjelina
 - **smije** koristiti udžbenik pri rješavanju zadatka
 - ponuditi odgovore od kojih je jedan točan
 - ponuditi model po kojem će izrađivati zadatak
-
- koristi strukturirane zadatke s istim ishodom, ali varirati složenost zadatka
 - prilagoditi zadatak (npr. mjeri u centimetrima, a ne milimetrima)
 - dozvoliti uporabu kalkulatora, tablice i sl.
 - u tekstu ‘teške’ riječi (rigorozne mjere) zamijeniti ‘lakšima’ (oštре mjere)

6.ISKAZIVANJE ZNANJA

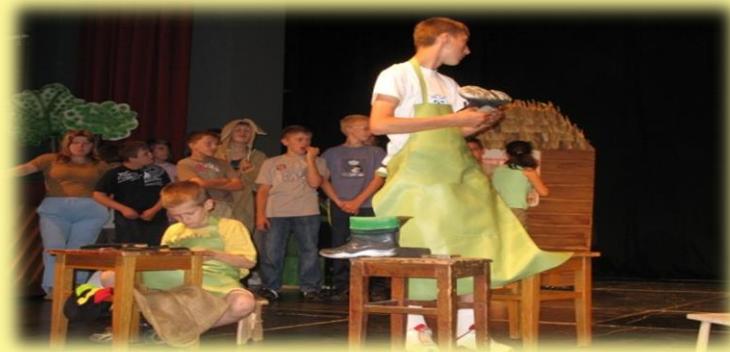
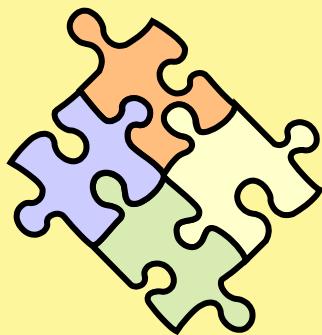
Prilagoditi načine na koje učenik može reagirati na nastavne sadržaje.

- smije koristiti grafičke prikaze pri usmenom odgovaranju
koristiti bilježnicu, slike, simbole, kartice s riječima dok odgovara na pitanja
 - usmeno odgovarati umjesto pisati pismenu provjeru znanja
- umjesto pisanja diktata treba prepisati riječi na način da ih svrsta u pravi redoslijed (po abecedi, prema veličini riječi, prema tome koliko su mu poznate...)
- lijepi pripremljene odgovore na pravo mjesto u radni listić
- pokazuje točne riječi na ploči umjesto da ih izgovara
- za izradu složenog zadatka ima priliku izabrati skraćeni postupak (neki su koraci već napravljeni)
- koristi banku riječi/pojmova za dovršavanje zadatka
- dozvoliti mu ponovno pisanje pismene provjere znanja

7. STUPANJ SUDJELOVANJA

U kolikoj je mjeri učenik aktivno uključen u zadatak?

- dijeli ostalim učenicima u razredu zadatke npr. na karticama
- ima ulogu voditelja kviza
- postavlja drugim učenicima pitanja u vezi obrađene teme (učitelj mu daje pitanja i odgovore i može kontrolirati daju li vršnjaci točne odgovore)
- mijenja slajdove na znak
- odlazi u tajništvo po kredu, briše ploču, uređuje pano...
- dijeli hranu drugoj djeci svaki dan, umjesto jednom tjedno
- uključen je u slobodne aktivnosti i aktivnosti na školskom igralištu

8. ZAMJENSKI CILJ

ili

krajnja očekivanja koristeći iste materijale

- broji medvjediće koje ostali učenici koriste za zbrajanje
- umjesto učenja obilježja godišnjih doba, uz pomoć teksta u udžbeniku treba opisati što oblači ljeti, a što zimi
- izrađuje obiteljsko stablo, dok drugi trebaju napisati sastav o svojoj obitelji
- umjesto interpretacije literarnog teksta, treba pronaći i podvući pridjeve u tekstu
- umjesto učenja povijesnih činjenica, treba pomoću slika iz udžbenika opisati kakva se odjeća nosila u tom vremenskom razdoblju
- umjesto čitanja lektire, treba pogledati istoimeni film
- umjesto pisanja diktata iz stranog jezika, sluša diktat i stavlja kvačice pokraj riječi koje je čuo / čula
- nabraja pojmove, dok ih drugi trebaju nabrojati i objasniti

PRIMJER INDIVIDUALNOG UČENIČKOG PLANA

- Sanja

Posebni interesi i jake strane

Uredna i pedantna. Ima lijep rukopis i voli pisati pa joj je bilježnica uredna i pregledna. Na satu vrlo rado sudjeluje u timskom radu, voli zapisivati bodove za svoju skupinu. Rado sudjeluje u dramskim improvizacijama u ulogama bez mnogo teksta. Najlakše usvaja nove pojmove kroz neformalne oblike rada, a najviše voli kvizove i igru. Nikada ne zaboravlja domaće zadaće jer ima malu bilježnicu u koju zapisuje svoje obveze.

Neformalna procjena:

Učenica 5.razreda, tiha, povučena , ustručava se zatražiti pomoć kad joj je potrebna. Prihvaćena je u razrednom odjelu i prijatelji joj rado pomažu. Voli kad joj se čitaju priče, razumije jednostavniju radnju.

Potrebe

- **Odgojne:** Sanja je vrlo zatvorena i teško komunicira s prijateljima i učiteljima. Pomoći joj da komunicira s okolinom bez ustručavanja. Dostići razinu u kojoj će Sanja spontano komunicirati s prijateljima i učiteljima.
- **Obrazovne:** raditi na zapamćivanju najjednostavnijih pojmoveva, uvježbavati primjenu znanja na primjerima koji su joj poznati iz svakodnevnog života
Znati se služiti udžbenikom, odnosno znati pronaći u udžbeniku samostalno ono što joj je potrebno za rješavanje zadataka.
Izraditi jednostavniju umnu mapu s crtežima, simbolima i riječima, razumjeti koji je značaj crteža i simbola u umnoj mapi.

PRIMJERI INDIVIDUALNOG UČENIČKOG PLANA

Prilagodba nastavne teme- pridjevi

1. Količina pojmova:

Reducirani ključni pojmovi: pridjevi, opisni, gradivni, posvojni, stupnjevanje

2. Vrijeme:

- za svaki zadatak jednostavnijeg tipa (zaokruživanje, dopunjavanje ponuđenim riječima) ograničiti vrijeme na 5 minuta
- zadatke poredati prema vremenu rješavanja od težih k lakšima zbog Sanjine koncentracije (jedan zadatak od 15 minuta, tri zadatka od pet minuta – poslije svakog riješenog zadatka – povratna informacija i korekcija)

3. Stupanj pomoći: vršnjačka pomoć u imenovanju i točnom ispisivanju pridjeva na nastavni listić-usmjeravanje

- učiteljičina pomoć pri izradi plakata – učiteljica će ispisati vrste pridjeva, a Sanja će ih obojati flomasterima
- pomoć roditelja pri uvježbavanju razlikovanja vrsta pridjeva

4. Prezentacija nastavnih sadržaja:

- pomoću crteža i fotografija predmeta, držati predmete u ruci
- završni projekt - izrada malene eko lutkice (najlonske vrećice, papir, karton, limenke) i prepoznavanje materijala na lutkici (gradivni pridjevi), opis lutkice (opisni pridjevi), komu će ju pokloniti (posvojni pridjev) – usmeno izlaganje
- pratiti Sanjino sudjelovanje u timskom radu i skupnim zadacima

PRIMJERI INDIVIDUALNOG UČENIČKOG PLANA

Prilagodba nastavne teme- pridjevi

5. Težina:

- rješavanje zadataka uz pomoć crteža, umne mape
- rješavanje zadataka uz pomoć udžbenika

6. Iskazivanje znanja: usmena provjera uz pomoć novih predmeta za opisivanje

- napraviti veći plakat s nazivima vrsta pridjeva koji će zalistiti na vrata svoje sobe
- složiti sve materijale koji su nastali tijekom obrade pridjeva u mapu i ocijeniti je
- samostalna izrada lutke jer je Sanja spretna s rukama i voli zadatke takvoga tipa

7. Stupanj sudjelovanja:

- sudjelovanje u prezentaciji završnih projekata – individualno
- sudjelovanje u kvizu znanja s prilagođenim zadacima

8. Zamjenski cilj:

- umjesto sklonidbe pridjeva uvježbava vrste pridjeva
- umjesto učenja stupnjevanja crta najjednostavnije primjere stupnjevanja (visok, viši, najviši)

**POSTUPCI U
INDIVIDUALIZACIJI**
usmjereni su na

VRIJEME

**STUPANJ
POMOĆI**

**PREZENTACIJU
NASTAVNIH
SADRŽA**

TEŽINU

**ZAMJENSK
I CILJ**

**STUPANJ
SUDJELOVANJA**

Mali trikovi koji su **velika pomoć** u radu s učenicima s teškoćama

- učenik sjedi u prvoj klupi
- koristi bilježnicu A4 format
- lijepi plan ploče s ključnim pojmovima, mentalne mape, tablicu množenja, pravila.... na lijevu stranu bilježnice, piše uvijek na desnoj
- priprema teksta-veliki font slova
- kod pismene provjere na listiću samo jedan zadatak, kada ga riješi, učenik dobiva novi zadatak na drugom listu papira
- obavlja male poslove od općeg dobra

PISMENA PROVJERA

- duže vrijeme rješavanja nego što je to uobičajeno
- prilagodba pisanog materijala: font najmanje 14 podebljana i istaknuta slova
dvostruki razmak
razdjeliti tekst na manje cjeline
upotrijebiti mat papir umjesto sjajnog bijelog
izbjegavati sintaktički složene rečenice
riječi dodatno pojasniti
- odgovori na zaokruživanje
- pitanja na koja se može odgovoriti sa **da** i sa **ne**
- pitanja bez suvišnih pojedinosti
- mogućnost davanja pojedinačnih pitanja

Pročitati učeniku pitanje na koje će pismeno odgovoriti /posebno važno za učenike s disleksijom/.

PRAKTIČAN RAD-zadaci

Može li učenik biti aktivan,
kreativan,pomaže li mu
neposredna zornost, povezanost sa
životom?

- uradak, pokus, vježba, projekt, rasprava
- zbirke učeničkih radova : pisani, likovni, radovi koji prezentiraju učenikove aktivnosti i rezultate
- tijekom godine samoocjenjivanje, praćenje i analiza s učiteljima i roditeljima

VAŽNO!

- Izbjegavati normativno ocjenjivanje kojim se uspjeh mjeri u usporedbi s drugim učenicima.
- Provoditi što više ocjenjivačkih aktivnosti koje je osmislio učitelj (interno ocjenjivanje), zadatke koje je postavio učitelj.
- Pravilan odabir oblika ocjenjivanja sukladnih potrebama osobitostima svakog učenika (usmeno, pismeno ili praktičan rad).
- Važno je vrednovati zalaganje bez obzira na stvarne rezultate, ima značajan učinak na motivaciju.
- Vrednovati domaće zadaće ako su primjerene stečenom znanju, učenikovoj samostalnosti i sposobnostima.

Postignuća u radu

- ✓ razvoj samopouzdanja i samopoštovanja učenika s teškoćama
- ✓ usvajanje novih strategija učenja
- ✓ razvoj komunikacije
- ✓ razvoj radnih navika
- ✓ razvoj odgovornosti
- ✓ bolje ponašanje učenika
- ✓ bolja socijalna interakcija s vršnjacima
- ✓ bolji uspjeh učenika u provjerama znanja
- ✓ poboljšanje obrazovnih vještina kod učenika
- ✓ bolje ocjene kod većine učenika, iz jednog ili više nastavnih predmeta
- ✓ zadovoljstvo učenika, roditelja i učitelja

Prepreke u radu

- iskazane potrebe
- realne mogućnosti
- administrativna ograničenja
- osobni otpor stručnjaka
- socioekonomski faktori obitelji
- opširna dokumentacija
- financiranje programa
- rad škola u dva turnusa

Hvala na pozornosti!

Literatura

- Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, NN,24/2015.
Prilog 1.Orijentacijska lista
- Posebno dijete, priručnik za učitelje u radu s djecom s posebnim obrazovnim potrebama, Krampač Grljušić, Marinić
- Individualizirani odgojno-obrazovni programi, Ivančić, Stančić, IDEM S VAMA-Hrvatska udruga za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama, 4/5,2006/07.
- Stranice Agencije za odgoj i obrazovanje